

Striten som hotar betorna

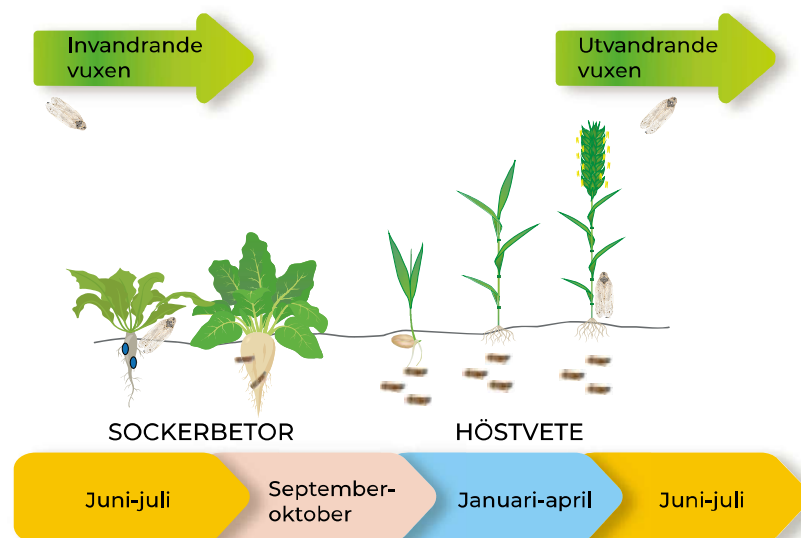
Sjukdomen SBR sprids av striten *Pentastiridius leporinus* och orsakar stora förluster i europeiska betfält. NBR arbetar nu aktivt med bevakning och tidig upptäckt i både Sverige och Danmark.

SBR (Syndrome Basses Richesses) är en sjukdom som numera är välkänd inom europeisk sockerbetsodling. Den beskrevs först i Frankrike i början av 1990-talet och har sedan dess spridits snabbt över Centraleuropa. Sjukdomen sprids av stritar, särskilt *P. leporinus* och orsakas av bakterien ARSEPH (*Candidatus Arsenophonus phytopathogenicus*) samt fytoplasman PHYPSO (*Candidatus Phytoplasma solani*). Dessa patogener angriper betans ledningsvävnad, vilket leder till brunfärgade kärlsträngar, stora sockerförluster och sänkt kvalitet. Enligt teoretiska studier kan förluster uppgå till 19–27 procent.

Försöks- och forskningsmässigt har ett omfattande gemensamt arbete inletts mellan försöksorganisationer, växtförädlare och universitet för att samla in mer kunskap om sjukdomarnas spridning och utveckling samt möjliga verktyg för förebyggande och bekämpning.

Vektorns biologi och roll

P. leporinus har ökat kraftigt i Europa och är nu den viktigaste vektorn för SBR. Den kan ut-



Säsongväxling mellan grödor. SBR sprids snabbt när *P. leporinus* byter mellan betfält och spannmål under årets cykel.

vecklas på flera grödor, bland annat sockerbetor, potatis, morötter och rödbetor. Infektion av ARSEPH och/eller PHYPSO ger brunfärgade kärlsträngar, mjukare rötter och ökad röt-känslighet, vilket försämrar upptagningen och sänker sockerhalten.

Säsongsmässig utveckling

Under sommaren (juni–september) sprider vuxna stritar sjukdomen till sockerbetor när de suger växtsaft. Nymferna utvecklas i marken under sensommar och höst, ofta på betans sidorötter. Efter skörd övervintrar nymferna vanligtvis i nästa gröda, oftast höstvette, där de fortsätter utvecklingen till våren. Nya vuxna kläcks tidigt på sommaren och infekterar betorna igen, vilket upprätthåller sjukdomscykeln.

Det årliga växelspelet mellan betor på sommaren och spannmål på vintern gör växtföljden avgörande för SBR:s spridning.

Snabb spridning

Snabb spridning

Spridningen av *P. leporinus* har accelererat snabbt, särskilt i Tyskland där höga populationer och infektionsnivåer lett till stora avkastningsförluster. Spridningen av sjukdomarna har observerats under de senaste fem–sex åren i sydvästra Tyskland.

Sjukdomarna förekommer också i olika varianter i andra länder i Centraleuropa: Schweiz, Frankrike, Österrike, Serbien, Kroatien och Ungern. Det rapporteras att sjukdomarna 2024 sågs på cirka 80 000 hektar i Tyskland, och 2025 har bakterierna påvisats på cirka 125 000 hektar med varierande påverkan på avkastningen.

Arten beräknas sprida sig cirka 30 km per år norrut, och 2025 hittades det nordligaste

SBR-åtgärder i Europa – översikt

Åtgärd	Vad gör man?	Resultat i fält	Bedömning
Växtföljd (ingen höstvetete efter betor)	Byta till vårgröda efter betor	Mycket färre stritar, högre sockerhalt	Bäst effekt
Integrerat paket (modellregioner)	Samordnade åtgärder i området: gemensamma behandlingar, växtföljd och sortval.	Starkare fält, bättre skörd	Mycket effektivt
Tidig sort + tidig skörd	Sortval: Tidiga sorter som kan säas och sköras tidigare	Mindre sekundära skador; lägre sjukdomspåverkan när plantan försvagas	Rekommenderas
Bevakning	Klisterfällor	Avgörande för rätt timing	Nödvändig för alla insatser
Insektsmedel (vid flygstart)	Spruta vid första flygtoppen (eg: acetamidrid och flonikamid)	Tydlig förbättring vid rätt timing	Fungerar, men regler styr användning
Biologisk bekämpning	Nematoder/svampar	För svag effekt i fält	Ej användbart än
Repellerter / Attract-and-Kill	Störa/locka stritar	Lovande men instabilt	Testfas

Kontrollåtgärder mot SBR. Vad som testats och vilka metoder som visat bäst effekt i fält.

fyndet i Mecklenburger Seenplatte, cirka 100 km från Östersjön, där båda bakterier påvisats i sockerbetor och fångade stritar.

NBR övervakar SBR

Under de senaste två åren har NBR intensifierat arbetet för att upptäcka *P. leporinus* innan den får fäste i svenska fält. Striten har spridit sig snabbt norrut i Europa och finns nu i norra Tyskland, men trots omfattande övervakning i både Danmark och Sverige har vi ännu inte hittat några individer här hemma.

Våra klisterfällor i skånska betfält har gett en viktig pusselbit: läget är fortfarande gynnsamt, men fönstret för förebyggande arbete är begränsat.

Så fortsätter vi

Under 2026–2027 driver vi ett utökat bevakningsprogram i samarbete med SLU Alnarp för att tidigt upptäcka *P. leporinus* i Sverige. Genom finansieringen från Partnerskap Alnarp fortsätter vi att sätta ut klisterfällor i riskområden samtidigt som SLU går igenom material



FOTO: NORDZUCKER

Typiska symtom på SBR i sockerbeta. Brunfärgade kärlsträngar och mjukare rotvävnad, vilket leder till sämre kvalitet och sockerförluster.

från den permanenta sugfällan i Alnarp och gör artbestämning i labb.

Om striten dyker upp kan NBR snabbt ta fram PCR-metoder i egna labb, vilket ger

snabbare svar och större möjligheter att agera i tid.

Belén Cotes
NBR Nordic Beet Research

